

BUITEN

16^E JAARGANG N°. 20.

ZATERDAG 20 MEI 1922.

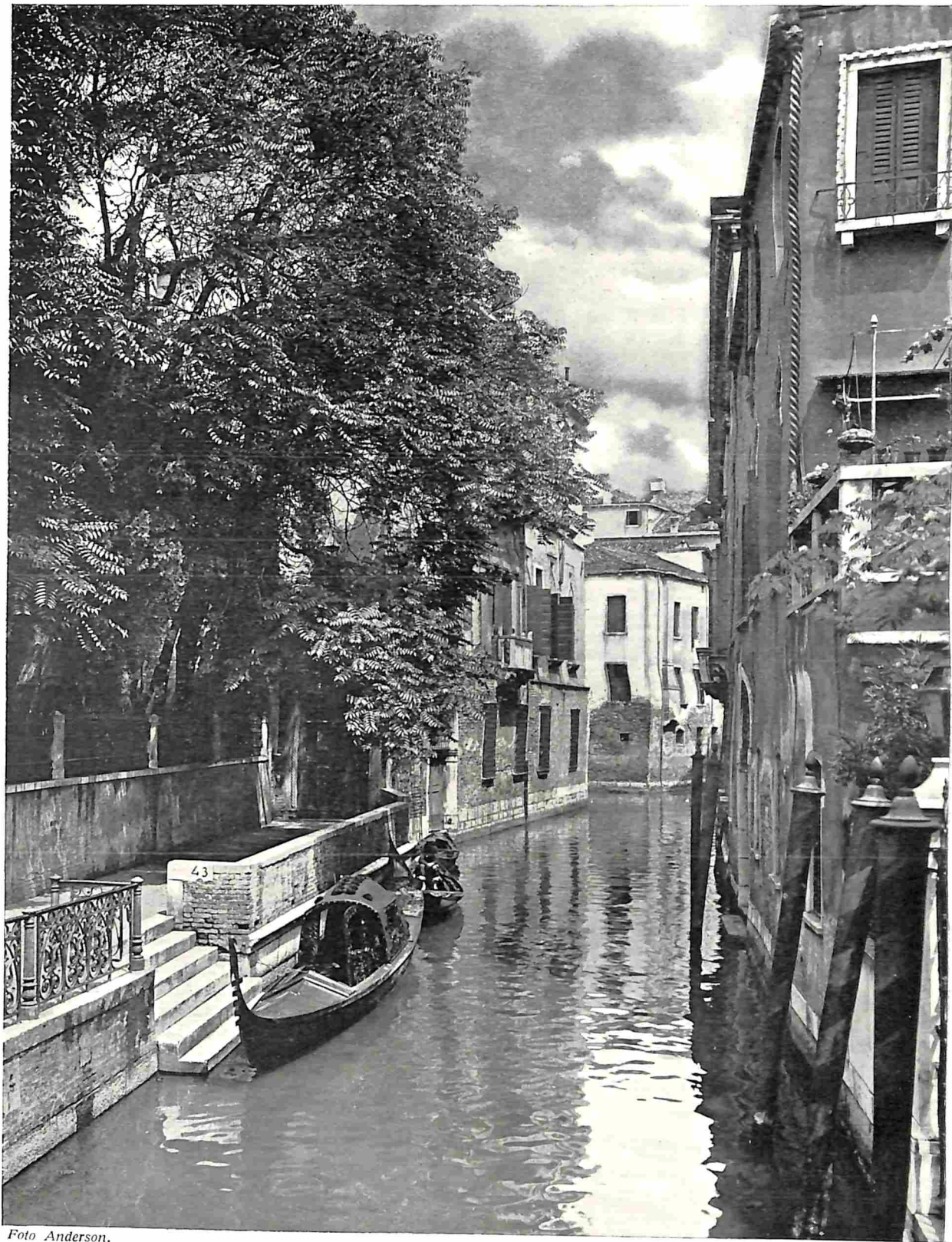

Foto Anderson.

DE RIO S. MARINA TE VENETIË.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE RIO S. MARINA TE VENETIË, ILLUSTRATIE . . .	BLZ. 229
DE VERDWENEN DOCUMENTEN (20), UIT HET AMERIKAANSCH VAN GARDNER HUNTING . . .	230
DE BLOEMENTUIN, DOOR N. V.	231
EEN BLIK IN DE WOESTIJN VAN ZUIDELIJK ARIZONA, DOOR F. E. BLAAUW, GEÏLLUSTREERD . . .	232
HET LANDS-ZEEMAGAZIJN TE AMSTERDAM, DOOR A. L. GEÏLLUSTREERD	BLZ. 233—235
BIJ DEN PUT, (VERVOLG) DOOR A. H. K. MILO .	BLZ. 234
HONDENTENTOONSTELLING IN 'T PALEIS, DOOR SIEGFRIED VAN PRAAG	235
AFTELRIJMPJES, DOOR J. S. CZ.	236
NACHTNEEV'LEN WIJKEN (GEDICHT), DOOR D. A. POSTEMA	236
BLOEIENDE VRUCHTBOOMEN (SLOT), DOOR R. TEPE, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 237—239
KLOKKEN EN KLOKKENWIJDING, DOOR K. L. SCHAMP .	237
WAT IS INSTINCT? DOOR C. BINGHAM NEWLAND (VERVOLG)	239
OF DEN POEL, ILLUSTRATIE	240

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

DE VERDWENEN DOCUMENTEN.

20) Uit het Amerikaansch van GARDNER HUNTING

„WIE heeft je dat verteld?” vroeg hij.
„Jij hadt het mij zelf wel kunnen vertellen, maar Mrs. Griggs bracht mij ervan op de hoogte. Vertel mij nu eens waarom je elk voorval opzettelijk in mijn nadeel uitlegt — jij en dokter Graham?”

Hij had reeds zijn mond geopend om mij te antwoorden, en zijn gezicht was wit van woede, toen Donna eensklaps haar hand opstak.

„Wacht, Bob”, sprak zij. „Jelui beiden moogt niet twisten. Ik wil het niet hebben. Ik ken je beiden te goed om te gelooven dat er reden voor is. Dat moet nu uit zijn tot wij al de feiten kennen. Dan kunt ge alles verklaren, of ik zal het voor je doen. Maar Bob, kijk naar Dans gezicht. Hij doet wat dokter Graham hem absoluut heeft verboden. Hij moet nu rusten. Wij moeten heengaan.”

Ik ging weer achterover op het kussen liggen. Werkelijk voelde ik dat mijn wonden weer begonnen te bloeden. Maar King keerde zich om zonder een woord te zeggen en liep naar de deur. Donna bleef stil staan en keek hem na. Ik voelde haar hand in de mijne bewegen om los te komen, maar ik hield ze vast. King ging de kamer uit en nog bleef zij bij mij staan, zwijgend den man nakijkend, die ons had verlaten. Eindelijk vroeg zij mij zacht en langzaam:

„Waarom ben je in de auto blijven staan?”

Het was alsof mijn hart stilstond. Toch trachtte ik luchtig te antwoorden.

„Om voor mij uit te zien,” zei ik.

Maar ik kon zelfs niet glimlachen. Mijn heele ziel schreeuwde luid om gehoord te worden — om haar te vertellen waarom ik mijn leven aan haar dierbare voeten wilde leggen.

„De kogels hebben je getroffen, omdat je stond,” zei zij.
„Waarom heb je gestaan?”

Ik kon niet spreken. Ik had er een grapje van willen maken, maar ik kon geen woorden vinden. Ik voelde haar vingers de mijne vaster drukken.

„Je deedt het om mij te redden,” fluisterde zij. „Je hebt mijn leven gered.”

Ik legde mijn ruwe, ongeschoren wang op haar hand. Ik kon mij niet langer in bedwang houden.

„God vergeve mij, dat ik het je vertel, Donna,” fluisterde ik. „Maar je bent nu veilig en — ik kan het niet helpen — ik heb je lief”.

Ik sloot mijn oogen, ik voelde mij weer bewusteloos worden. Mijn wonden waren weer sterker dan mijn krachten. Ik voelde mijn bewustzijn verdwijnen en ik drukte haar vingers aan mijn lippen.

Er scheen slechts een oogenblik te verlopen, voor ik mijn oogen weer opende en ik zag het gezicht van den dokter en hoorde hem spreken.

„Nee,” zei ik, zoo luid ik kon, „neen, mij scheelt niets”.

Het meisje stond nu aan den voet van het bed, waar zich ook King en Mrs. Griggs bevonden, die blijkbaar op haar groep waren komen aanloopen. Angst was op haar gelaat geschreven.

„Het is niets,” verzekerde ik haar en glimlachte haar toe.

Maar de bevelen van den dokter, nadat hij een poosje in mijn gezicht had gekeken, waren streng en onverbiddelijk. Zij knikte en glimlachte mij toe en wenschte mij goeden nacht.

Toen draaiden zij mijn licht uit en lieten mij alleen. Ik viel in slaap en ontwaakte vroeg in den morgen in stilte en duisternis en door geluiden, die mij onmiddellijk tot de werkelijkheid terug riepen.

In het eerst wist ik niet wat ik hoorde. Er kraakte iets op den vloer, een grendel of slot of klink knipte, een slepende voetstap. . . . Mijn oogen gingen wijd open in de halve duisternis, en ik zag in het midden van mijn kamer tegen de witte verf der deur een kleine gestalte, ineengedoken of misvormd, schaduwachtig, sluipend — ik zag ze stilletjes, voorzichtig bewegen in mijn richting.

Ik begreep niet wie of wat het kon zijn, maar ik wist dat het een menschelijk wezen was — klein, misvormd van gestalte. Het bewoog zich zeer langzaam en voorzichtig. Ik hoorde nu geen enkel geluid meer. En toen begon ik plotseling weer die sigarettenlucht te ruiken en nu wist ik ook dat het vreemde wezen mij niet zou aanvallen, maar dat het alleen mij en mijn bed wilde passeeren om de deur van mijn kast te bereiken.

Toen ik dat zag, besloot ik geduld te hebben. Hier was dus de oplossing van een onzer raadsels — het raadsel van het brengen der „roode brieven”. Hier was de boosdoener, die ons allen had beetgenomen en evenveel had gedaan om Hal te pijnigen als wie dan ook van zijn vijanden.

Ik bewoog mij even. De kleine gestalte stond doodstil. Ik begon zwaar adem te halen en deed alsof ik sliep. Hij sloop voort. Ik trachtte zelfs te doen alsof ik snurkte. Hij bereikte de deur van de kast. Ze was gesloten. Zonder enig geluid draaide hij de kruk om, stapte de kast in, trok de deur achter zich dicht en was verdwenen.

Oogenblikkelijk was ik het bed uit, zonder te letten op wonden of doktersbevelen. Het volgende oogenblik had ik het licht bij de deur opgedraaid en was ik weer bij de kast. Ik rukte de deur open, draaide het licht in de kast op en eensklaps viel er iets van boven neer op den grond voor mijn voeten, en een wild, klein dier klemde zich aan mijn beenen vast om langs mij te kruipen en te vluchten.

Ik greep hem bij den kraag van zijn jas en sleepte hem mee naar de kamerdeur, die ik snel sloot en waar ik den sleutel uitnam. Ik keerde naar het bed terug, liet mijn gevangene los, en ging zitten. Hij was een klein, vreemd wezen, half man, half jongen, en zoodra ik hem goed had gezien, had ik medelijden met hem.

Hij stond nu heel stil. Blijkbaar begreep hij dat hij in de val was gelopen. Hij was een gebochelde, heel verdraaid van gestalte. Zijn gezicht was klein en mager, zijn lichaam uitgeteerd. Zijn oogen echter waren helder en sluw. Hij leek ongeveer vijftig jaar.

„Zoo,” zei ik, „wie ben je?”

Hij antwoordde mij niet.

„Kijk eens hier,” zei ik. „Wees eerlijk tegen mij. Je bent gepakt en je spel is verloren. Vertel mij nu alles, dan zal je

straf niet zoo zwaar zijn. Ben je hier gekomen om iets uit mijn kamer te stelen?"

Hij schudde zijn hoofd.

„Waarom dan? Om te zien of Mr. Philbric nog in het huis is?"

Zijn blik werd sluw. Toen sloeg hij zijn oogen neer.

„Ik begrijp je," zei ik. „Welnu, je hebt hem niet gevonden, he? Ben je door die kast gekomen?"

Hij knikte. Ik stond op en ging weer naar de kastdeur. Bij het lichtje in de kast keek ik naar de muren en naar de zoldering. Op dit oogenblik deed ik een vreemde ontdekking. De zolder was van planken en in een hoek was een deel daarvan verschoven en een valluik was duidelijk zichtbaar.

„O," zei ik, „ben je langs dien weg binnengekomen?"

Hij antwoordde niet maar keek mij vreemd aan.

„Heeft Hudson Bain je gestuurd om in dit huis te spionneeren?"

Weer hoofdschudden.

„Heeft een van Bains mannen je gestuurd?"

Geen antwoord.

„Kom, jongmensch, je moest het mij maar vertellen. Heeft Wheeler Scancey je gestuurd?"

Zijn blikken hadden de mijne ontweken, maar toen ik dien naam noemde, keek hij mij strak aan.

„Ze hebben mij gedwongen," zei hij plotseling.

„Dat spreekt vanzelf. Scancey heeft je gestuurd, he? Is hij met jou gekomen?"

Hij schudde zeer beslist het hoofd.

„Ben jij degene die de boodschap van Bain of Scancey naar Mr. Hal bracht op den dag dat Molm Salver werd doodgeschoten?"

Hij keek mij zoo vreemd aan dat ik vroeg: „Kwam je niet van Bain of Scancey?"

„Van Molm," zei hij even kortaf als hij te voren had gesproken.

„Heb je de boodschap voor Molm zelf gebracht?"

„Ja".

Ik trok hem naast mij op den rand van het bed.

„Als je mij hieromtrent precies de waarheid wilt vertellen," zei ik, „zal ik je vrijlaten, en wat meer is, ik zal je vriend zijn".

„Molm zond mij," herhaalde hij.

„Ja," zei ik. „Heeft Molm je geld gegeven?"

„Zeker," antwoordde hij.

Dan was Judson Bains verhaal dat hij Molm Salver naar Hal had gestuurd, een leugen geweest, als wat deze man zei waar was. Ik begon opgewonden te worden.

„Wacht nu iemand buiten op je?"

Hij knikte.

„Wie?"

„Vadertje Langborn," zei hij.

„Maar waarom ben je vannacht hier gekomen?"

„Om te zien of Hal hier was".

„Wist je niet dat hij was heengegaan?"

„Mr. King heeft hem weer meegebracht".

„Wat zeg je?" riep ik onwillekeurig uit.

„Hij heeft hem teruggebracht. Hal is weer hier in huis".

Nu was het mijn beurt om verrast te zijn. Kon dit waar wezen? Wist Donna dit?

„Waar is Hal?" vroeg ik plotseling.

Hij grijnsde mij in het gezicht. Hij begon meer vertrouwen in mij te stellen.

„Hier," antwoordde hij, „wij hebben hem zien terug komen".

„Rook je sigaretten?"

„Ja," zei hij verbaasd.

Ik greep zijn hand en bekeek zijn vingers. De verraderlijke vlekken waren duidelijk te zien.

„Welke soort?" vroeg ik.

„Peacherino."

„Wie is Vadertje Langborn?"

„Hij woont in Hazelhurst".

„Hoe heet je?"

„Garth".

„Waar woon je?"

„Bij de stallen".

Hoe zwak ik mij ook voelde, ik wilde trachten mij te kleeden. De gebochelde bewoog zich niet. Ik deed de deur open en daar in het schemerlicht van het portaal stond Hal zelf, bleek en tener.

Hal bleef doodstil staan en keek eerst naar mij en toen naar den gebochelde op het bed. Eindelijk zei hij:

„Ik hoorde je spreken en kwam kijken wat er gaande was.

Ik had gehoord dat je gewond was en was zoo bezorgd dat ik niet wilde wachten."

„En ben je niet weg geweest?" vroeg ik verbaasd.

„O, ja, zeker. Maar heeft King je niets verteld?"

„King vertelt mij niets, Hal. Hij mag mij niet lijden".

De knaap glimlachte zwakjes. Toen keek hij weer naar den gebochelde.

„Wat doet Garth hier?" vroeg hij, tot mijn verrassing den man herkenkend.

„Hij kwam je opzoeken," antwoordde ik. „Blijkbaar weet Scancey dat je niet bent vertrokken".

„Heeft Scancey je gestuurd?" vroeg Hal den spion.

„Ja, hij heeft mij gestuurd. Hij weet dat u bent teruggekomen".

„Ik was er bang voor," zei Hal. „Ik ben in Kings kamer gebleven, Randall".

„Dit is de jonge man die je de „roode brieven" heeft gebracht," zei ik.

Hal keek hem aan.

„O, was jij het, Garth? Waarvoor deedt je dat?"

De gebochelde keek hem vreemd aan en zei toen plotseling:

„Voor geld natuurlijk".

„Wij hebben hier verscheiden aanwijzingen, Hal," zei ik.

„De man erkent dat Molm hem naar jou heeft gezonden".

„Zoo," zei Philbric. „Waar ben je sedert dien tijd geweest, Garth?"

„Bij Scancey," antwoordde de ander.

„Ben ik niet goed voor je geweest, jongmensch? Waarom heb je mijn vijanden geholpen?"

De gebochelde antwoordde niet. Toen vroeg Philbric:

„Hoe ben je hier ingekomen?"

„Door de vliering en een valluik in de zoldering van mijn kleerkast," zei ik.

Philbric staarde mij aan.

„Maar ik heb nooit geweten dat er zooiets in huis was".

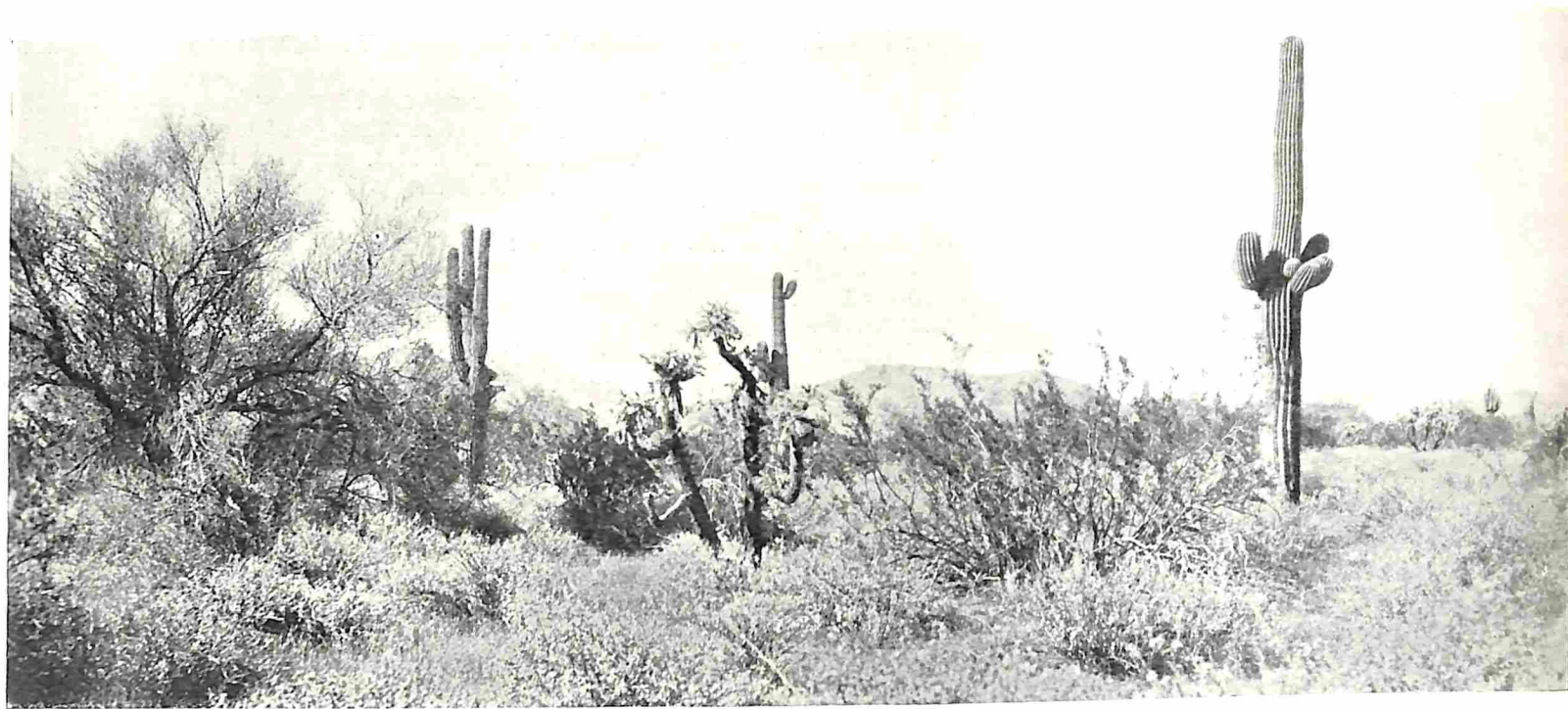
De gebochelde grinnikte.

„Vadertje Langborn heeft het mij verteld," verklaarde hij rustig.

(Wordt vervolgd).

DE BLOEMENTUIN.

We zullen deze week geen zaaibloemen behandelen doch eens zien wat er in den bloementuin behoort te worden gedaan. Gelukkig is er wat regen gevallen; onze planten en grasperken hadden het hard nodig. Zijn er kale plekken in het gazon dan kunnen we het nu nog opknappen met zaden of graszaad. Nieuw geplante Coniferen of andere groenblijvende planten moeten terdege worden aangegoten, terwijl met het snoeien van Buxus (randpalm) niet langer mag worden gewacht. Dahlia's kunnen worden uitgeplant; bedek ze 's avonds, indien ge nachtvorst verwacht, met een mand of stuk papier. Men plante ze het liefst bij donker weer om het hangen der scheuten tegen te gaan. We plaatsen liefst direct de stokken er bij; dit is opdat de wortels later niet beschadigd worden. Vaste planten, zooals de Papavers, Delphinium, Lupinen en andere worden aangebonden, daar er anders met dit gure weer vele scheuten verloren gaan. Open plekken tusschen de vaste planten kunnen worden volgeplant met Dahlia's, Primula's of andere zaaibloemen. Onze rozen moeten we goed nakijken en de wilde uitloopers goed verwijderen. Hieronder verstaan we de lange scheuten, die bij struikrozen onderaan bij den voet te voorschijn komen en bij stamrozen dikwijls langs den stam uitbotten; men breekt of snijdt ze goed weg, daar ze veel sap wegrooven. Hebt gij uitgebloeide Azalea's, gooi ze dan niet weg, doch zet ze op een beschut plekje in den tuin, liefst een schaduwrijk plekje, waar we wat turfmolm en oude koemest omwerken. Ge kunt daar de Azalea gedurende den geheelen zomer laten staan, natuurlijk niet in den pot. Ge slaat de kluit uit de pot en maakt de kluit wat los; denk er om, gedurende den zomer 's ochtends en 's avonds goed besproeien, ge kunt dan in den winter weer mooie bloemen op uwe Azalea verwachten. Laat, indien mogelijk, geen plekje in uw tuin onbenut. Schuttingen en muren kunnen worden beplant met Lathyrus, O. !. Kers en andere. De perken waarop de bloembollen uitgebloeid zijn, kunnen worden beplant met Pelargoniums Heliotroop, Petunia, Lobelia, Salvia of na eenigen tijd met Knolbegonia's.

LANDSCHAP IN ZUIDELIJK ARIZONA MET REUZENCACTUSSEN.

EEN BLIK IN DE WOESTIJN VAN ZUIDELIJK ARIZONA.

IK was in Tucson in 't Zuiden van Arizona dicht bij de grens van Mexico.

Het was zóó warm, dat het metaal van mijn bed warm aanvoelde en het kussen evenzoo.

Van de straat steeg een verzengende hitte op, en men brandde zich aan een steenen bank, die in de zon had gestaan.

Ik was naar Tucson gereisd, niet om van die warmte te genieten, maar om den wonderlijken plantengroei te zien in de woestijn er omheen.

Een bewoner van Tucson, werkzaam aan het Carnegie laboratorium aldaar, had beloofd mij als gids te dienen en vanwege de verzengende hitte zou hij mij 's avonds tegen half zeven met zijn auto komen afhalen.

Nog vóór half zeven was hij bij mij en te samen reden wij door de gloeiende straten in Noordelijke richting de woestijn in.

Wij kwamen op een ± 2500 M. boven de zee gelegen vlakte die in de verte voor een groot deel door bergen werd begrensd.

Na ongeveer zeven engelsche mijlen gereden te hebben verliet mijn vriend den hoofdweg en stuurde onze auto een zandspoor in en weldra waren wij te midden der reuzencactussen en stegen uit.

Het terrein om ons heen, stoffig en droog, zooals een echte Hollander zich dat nauwelijks kan voorstellen, was begroeid met kleinestruiken „creosotbuskes” genaamd (*Larrea Mexicana*) die nog vrij ver van elkander stonden en daardoor den kalen grond zichtbaar lieten.

Verder waren er grootere struiken met glimmend groene takken en twijgen maar zonder bladeren, waaraan een aantal peulvormige vruchten hingen. Dit waren exemplaren van de Palo Verde (*Cercidium torreyanum*) waarvan de vruchten door de Indianen gegeten worden. Tusschen dit alles verhieven zich de reuzencactussen (*Cylindropuntia gigantea*) als machtige zuilen van tot 50' hoogte en van $\pm 1\frac{1}{2}'$ doorsnede; groene geribde kolommen met stekels bezet.

De jongere exemplaren waren geheel recht en onvertakt. De oudere, waaronder er zeker waren van honderden jaren oud, hadden meestal twee of drie vertakkingen gemaakt, die naast den hoofdstam omhoog streefden zonder zich op hun beurt weer te vertakken. De hoofdstam, die altijd de hoogste was, had op de kruin een krans van bloemen of vruchten (de bloemen roze van kleur). —

Behalve deze reuzencactussen waren er andere die op een geribd wijnvat geleken met ronde inplaats van platte kruin.

Even als de reuzencactussen waren zij, zooals reeds vermeld werd, geribd, en die ribben waren bezet met twee soorten van stekels. De buitensten en grootsten, die ± 5 of 6 c.M. lang waren en aan het einde een kwaadaardigen haak vormden, waren prachtig zacht wijnkleurig en aan den binnenkant overdwars gegroefd.

De ondersten die veel talrijker waren, waren dun en iet-

wat gekronkeld, spierwit en lagen plat tegen de plant aan als een ster onder de opstaande groote stekels.

De bloemen die klein en geel waren, vormden op den top een soort schijf. Dan waren er opuntia struiken (schijfcactussen) in velerlei soorten en allerlei kleine mamillarias die men tusschen al die grootere planten licht over het hoofd zag.

Eigenaardig waren struikvormige cactussen (*Opuntia arborescens*) die sterk vertakt waren en rood of geel bloeiden.

De „takken” van deze planten die, zooals bij opuntias gewoonte is, uit geledingen bestonden, waren ruim drie-centimeter dik, rolronde en vreeselijk stekelig. Werd men in 't voorbijgaan door zoo'n stekel aangehaakt, dan brak deze niet af maar het geheele lid liet los en bleef aan uw kleren hangen totdat het er een eind verder afviel of werd afgeschud. Het stuk schoot dan wortels en vormde een nieuwe plant.

Zóó werd gezorgd voor de verspreiding der soort!

Eindelijk waren er op Euphorbias gelijkende struiken met vingerdikke ijle donkergroene glimmende stengels die soms met heel kleine blaadjes bezet waren, soms deze *niet* hadden, doch altijd vreeselijk stekelig waren terwijl de kleine bloemen zich aan het uiteinde der stengels bevonden.

Dit is de Ocotilla der Mexicanen (*Covillea tridentata*) een typische plant van deze streek.

In de oude cactusstammen waren veel gaten en daarin nestelde een soort specht, terwijl een groote zwart en witte zwaluw dergelijke gaten, zooals mij bleek, als nachtverblijf gebruikte.

Terwijl wij rondliepen en ik van de eene verbazing in de andere viel, hoorde ik een mij bekend geluid, de lokroep van den Gambelli kuifkwartel, dat steeds nader kwam, en het duurde niet lang of onbevreesd voor onze tegenwoordigheid kwam een paar dezer prachtige vogels, gevolgd door een familie van dertien of veertien volwassen kuikens, ons voorbijtrippelen, op zoek naar een geschikte struik om op te overnachten.

Intusschen ging de zon onder in een zee van goud en bloedrood, kleurde de verwijderde bergen in 't westen fluweel zwart en donkerblauw en stortte een laatste rossen gloed op de meer nabije bergen in 't oorden.

De cactusboomen werden steeds spookachtiger en de wind stak op en een rosse stofwolk verhulde Tucson.

Toen zakte de zon onder den horizont. Eerst verging de kleurengloed op de noordelijke bergen en toen het goud en bloedrood achter de bergen in het westen en alles werd koud en grauw van kleur.

Toen verliet een geitenmelker de plaats waar hij den dag had doorgebracht en vloog geruischloos om ons heen; de elkaar:

„Ik geloof dat het tijd is om naar huis terug te gaan”, en

wij zochten onzen auto op die ons naar Tucson terugbracht, waar inmiddels de stofwolk was vergaan, maar de *warmte* niet!

En 's nachts, toen ik de slaap niet kon vatten in de heete hotelkamer, toen verschenen voor mijn geestes oog de fluweelzwarte bergen tegen den hemel van goud en daarvoor de spookgestalten der cactussen, die daar gestaan hadden, wie weet hoeveel eeuwen lang !.... en ik loofde den Schepper die deze wonderen had gewrocht !

F. E. BLAAUW.

Op de bijgevoegde afbeelding die op een andere plaats gemaakt werd dan die welke ik bezocht, zijn maar weinig ontwikkelde reuzencactussen op den voorgrond.

Links ziet men een Palo Verde struik. De vertakte cactus voor de middelste reuzencactus is een *opuntia arborescens*.

De kleine struik tusschen de middelste en de rechtsche reuzencactus is een *creosotstruikje*, terwijl de ronde struikjes geheel op den voorgrond exemplaren zijn van *atroplex canescens*. Heel in de verte rechts op de afb. ziet men een prachtig ontwikkelde reuzencactus met een ongewoon groot aantal vertakkingen.

F. E. B.

HET LANDS-ZEEMAGAZIJN TE AMSTERDAM.

HET is juist een eeuw geleden, dat het vorstelijke zeemagazijn, door de Oost-Indische Compagnie in 1661 op het eilandje Oostenburg in het IJ opgericht, in een puinhoop veranderde. De herinnering aan deze ramp geeft ons aanleiding om enkele woorden te wijden, niet aan dit magazijn der „Ooster-Maatschappij” — waarvan wij reeds in den jaargang 1918 (bldz. 201—203) het noodige hebben gezegd — maar aan dat andere monumentale magazijn, eenige jaren vroeger gebouwd naar 't ontwerp van denzelfden architect, n.l. Daniël Stalpaert, op, of liever in 't water naast 't eiland Kattenburg, voor 's lands Admiraliteit. Dit statige pakhuis is gelukkig behouden gebleven. al werd het in 1791 door brand geteisterd, al bepleisterde men zijn muren, en al verminderde men het imponeerende van het vroeger eenzaam in het water vooruitspringende gebouw door aanplempingen en bebouwing om het Marinedok, en — als alle gebouwen en stads-gedeelten aan het IJ, door den verfoeilijken aanleg van den spoorwegdijk.

Maar nog is 's lands zeemagazijn een indrukwekkend, stoer bouwwerk, dat aan den westelijken toegang tot Kattenburg een deftigheid geeft die vreemd contrasteert met deze overigens allesbehalve deftige buurt. Ontegenzeggelijk doet dit gebouw denken aan Jacob van Campen's beroemde schepping, het Raadhuis — thans Paleis — op den Dam (al mist het de pilasters en andere versieringen hiervan), zóó zelfs, dat men geneigd is den bouwmeester van gebrek aan oorspronkelijkheid te beschuldigen.

Dit neemt niet weg, dat Stalpaert zich bij het ontwerpen van dit Zeemagazijn, ongetwijfeld een zijner bestescheppingen, een bekwaam navolger betoonde, met gevoel voor goede verhoudingen en in staat om iets tot stand te brengen, dat in elk geval karakter en monumentaliteit bezit.

Blijkens de in den noordelijken gevel aangebrachte opschriften is 's lands magazijn „gebouwt in jaar 1656” en „tot gebruyck gebracht in negen maanden.” In de portiek daaronder prijken twee rijk gebeeldhouwde steenen, die beide wapens en festoenen vertoonen en opschriften, die vertellen wie de „fondeurs van de eerste steen” zijn geweest, n.l. Dirck Herberts, Reinier v. Cuick, Jonas Witsen en P. Jacobsz Butting. Zie de afbeeldingen op de volgende bladzijden.

Overigens bevinden zich — en ook in dit opzicht is er overeenkomst met het Raadhuis op den Dam — de voornaamste versieringen in de frontons aan Noord- en Zuidzijde, waar we in rijk, zij 't minder kunstvol beeldhouwwerk, Neptunus, Amphitrite, de Stedemaagd, met Tritons en Najaden aanschouwen.

In de 19de eeuw bleef het Admiraliteits-zeemagazijn, marine-zeemagazijn geworden, in hoofdzaak zijn zelfde bestem-

Foto C. Steenbergh.

HET ADMIRALITEITS-ZEEMAGAZIJN BIJ KATTENBURG
TE AMSTERDAM.

ming behouden. Jammer dat het noodig werd geacht het gebouw met een leelijk Nederlandsch wapen, en het woord „Marine” te ontsieren.

Van het inwendige valt weinig te vertellen. Een schoorsteen uit het laatst der 18de eeuw, in een der vertrekken, heeft in de laatste jaren zijn versieringen, uit oorlogsattributen bestaande, verloren. Voor enkele vensters aan de binnenplaats aanschouwt men nog mooie gesmeed-ijzeren hekken. De schoorsteen in de kamer waar de Raden ter Admiraliteit vergaderden, en die volgens Wagenaar pronkte met het wapen der zeven Vereenigde Provinciën, en met zestien wapens van Raden, is verdwenen. Verdwenen is ook het daar boven de deur hangende schilderstuk van Ferdinand Bol, afkomstig van de kajuit van een Admiraliteits-jacht en verbeeldende: „'s Lands hooge Regeering, in de gedaante eener aanzienlijke Vrouwe, den staf van bevel aan eenen Zeeoverste toereikende”. Onder dit stuk las men de volgende regels van Vondel :

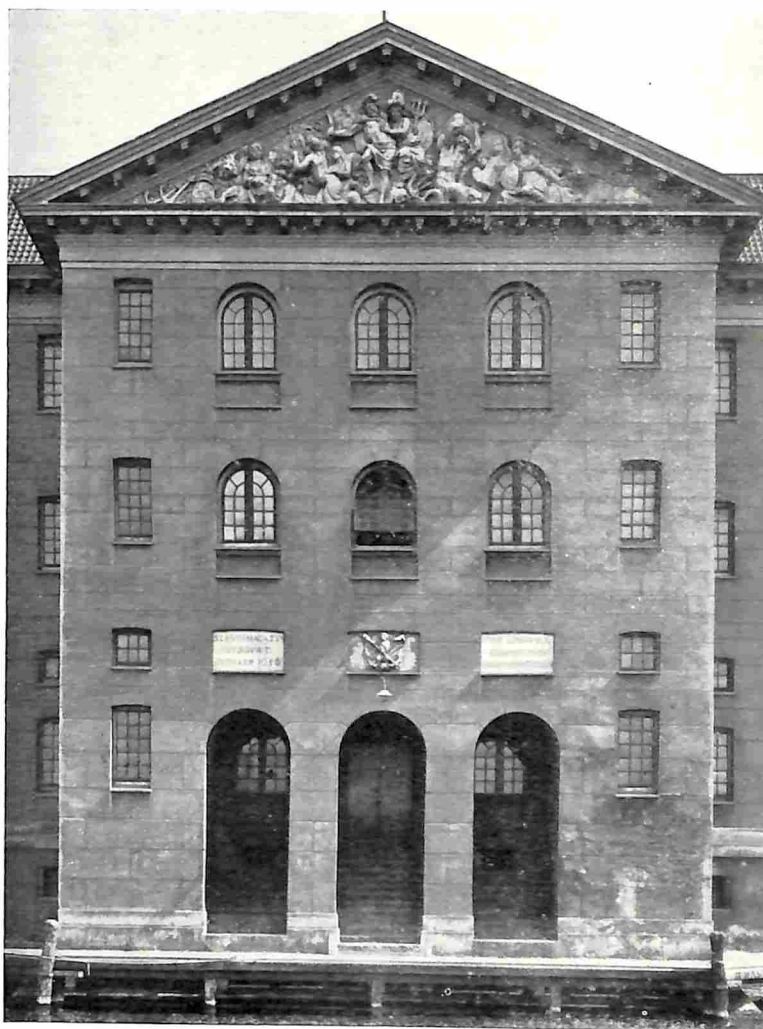

Foto C. Steenbergh.

MIDDENGEDEELTE VAN DEN NOORDELIJKEN
GEVEL VAN HET ADMIRALITEITS-ZEEMAGAZIJN TE
AMSTERDAM.

De groote Zeevooghdin gebiet den waterheiligh
 En Admiraal der Zee, in haaren dienst getreên,
 Dat hij de Zeevaart voor 's Lands Vrede en Vrijheit veilig,
 En zegene den buit en koopvaardy der Steên.
 Hij, vaerdigh om dien last groothartig uit te voeren,
 Neemt Sterkheit, Wijsheit en Voorzichtigheit te baet,
 Nu durft geen Zeegedroght op zee de vinnen roeren.
 Zoo groeit den handel aen, ten wasdom van den Staet.

De toegang aan de Kattenburgerstraat tot de voormalige admiraliteits-scheepstimmerwerf ten oosten van het Zeemagazijn en door een brug hiermee verbonden, bestond uit een groote steenen poort met sierlijk koepeltorentje, voorzien van uurwerk en slagklok. De poort bestaat nog, maar heeft haar torentje verloren. In haar fronton aanschouwt men de twee gekruiste ankers, het wapen der Admiraliteit, omgeven door kanonnen, touwwerk en vredes(?)palmen; merkwaardig zijn de bij den scheepsbouw gebruikelijke gereedschappen, aangebracht, tusschen de metopen onder het fronton. Deze poort, terzelfder tijd als of iets later dan 't Zeemagazijn gebouwd, schijnt eveneens door Daniël Stalpaert ontworpen te zijn. Aan dezen architect danken de eilanden — men denke ook aan de Oosterkerk op Wittenburg — vrijwel alle min of meer monumentale gebouwen welke er verzezen. A. L.

BIJ DEN PUT.

Een Servische vertelling van
 LAZAR K. LAZAREVIĆ.

Bewerker: A. H. K. MILO. (Slot).

DE maan scheen helder in den schemer van den middernacht. Alles sliep. Weldra zal het warme leven weder ontwaken. Maar in Anoka's hart nestelt zich meer en meer de kilte. Zóó kon het niet blijven. — Maar wat te doen? Naar haar vader terug gaan? Wat zou ze hem moeten zeggen? Grootvader had immers bevolen dat iedereen haar moest gehoorzamen!

Hoe kon ze dan naar haar vader gaan?

De nacht zeurde langzaam voort en de dag begon te grauwen. Spoedig zal de zon opgaan en wat moet zij, ongelukkige, beginnen? Zou ze nog langer alles trotseeren? Wat zal er dan van terecht komen? Zou ze zich maar niet liever verzoenen?

Maar op welke manier? Zich vernederen? Dat nooit!

De gedachten flitsten door elkaar als de draden van een weefsel. De moeheid overmande de hartstocht en de liefde, den haat, honger en dorst. Op haar oogleden scheen lood te liggen en toch vond zij den slaap niet. De toestand werd haar ondragelijk. Was ze maar dood. Dat zou het beste zijn! Liever dood dan zich te laten knechten. Maar dezen slaap kon grootvader niet bevelen.

Anoka stond op. Boven zich ontdekte ze de donkere schaduw van Petrya.

Plotseling voelde ze, dat er in haar borst een tot dusver voor haar vreemd gevoel zich baan brak.

„Ga slapen, Petrya!” zei ze.

Petrya zeide niets. Ze legde de veeren bezem weg en ging heen.

„Petrya!”

Petrya kromp ineens en bleef staan.

„Petrya! Zuster! Vergeef me!”

Het vrouwenhart werd eindelijk week.

„Anoka — liefje!”....

Foto C. Steenberg.

HET ADMIRALITEITS-ZEEMAGAZIJN TE
 AMSTERDAM.

WAPENS MET NAMEN VAN DE EERSTE-STEEN-LEGGERS.

„Petrya! Zuster!”

Zij vatte haar handen, trok haar tegen zich aan en omhelsde haar. Ze weenden.

Het was doodstil om hen heen. Men hoorde niets dan de kussen en het gesnik van de twee vrouwen. Anoka kuste waar zij maar kussen kon.

Petrya kuste haar op hals en voorhoofd.

„Petrya, ik zal sterven. En gij, mijn zuster, zult me begraven. O! leg veel basilicum in mijn graf. Bijt ook in een appel en leg die op mijn zerk. Niemand, behalve jij, houdt van mij!”

„Wil je wel eens zwijgen, zottinnetje? Wie houdt er niet van jou?”

„O neen, ik weet het.”

„Hoe kan je dat weten, lieve, daar je tot nu toe nooit tegen ons hebt gesproken? Ik zou liever sterven dan er in toestemmen, dat iemand smalende woorden tegen je sprak!”

„En grootvader?”

„Grootvader is oud en goedgehartig — bij mijn ziel. Ga tot hem, zooals je bent, en je zult zien.”

„Goed, ik zal gaan — Bij God, zuster, als ik sterf —”

Petrya sloot haar mond met de hand. Anoka greep de hand en legde ze om haar hals.

„Als ik sterf gedenk mij dan niet met boosheid. En ga nu heen.”

„Ik zal je niet verlaten, zolang ik in leven blijf.”

„Petrya, ik bid het je, zooals men tot God bidt.”

„Maar waar wil je heen?”

„O, laat me — ik voel me zoo welgemoed! Laat me! — Ik bid je bij het hoofd van je kinderen, laat me! Je weet niet, hoe ik te moede ben!”

Petrya trok zich in de keuken terug en wilde bescieden waar Anoka heenging. Het was echter nog nacht en ze kon niet waarnemen hoe Anoka zich naar de deur van grootvaders kamer begaf en zich op den drempel neerwierp. Ook de grootvader had den ganschen nacht niet geslapen. Het eerste haangekraai weerklonk, de eerste boden van den jongen dag en het leven werden wakker. Nog nooit had Anoka de schal van dien vogel zoo schoon toegeschenen. De oude man richtte zich in het bed op. Hij wierp het dek van zich af, maakte een kruis, trok de voeten op en bleef in gedachten op het bed zitten. De hanen kraaiden voor de tweede maal. Grootvader stond op om naar den put te gaan.

Nu bemerkte hij eene menschelijke gedaante, die dwars over den drempel lag.

„Wie ben je — die hier ligt?”

„Ik ben het, Anoka — grootvader. Ik wil sterven. Vergeef me als u kunt.”

De oude man kromp ineens en sprak stamelend: „Kind, je bezondigt je aan God! Zie je deze haarlok? Zelfs bij een schaap is ze niet witter!”

Anoka greep den zoom van het kleed, dat de oude man had omgeworpen, en kuste hem.

„Ik heb smadelijk tegen u gezondigd. Ik heb den vrede van uw huis verstoord. O, vergeef me, als u aan God gelooft!”

Niets was gemakkelijker, dan den grijsaard te ontroeren. De tranen kwamen in zijne oogen. Met beide handen vatte hij Anoka's hoofd en kuste haar: „Kom binnen!”

Ze volgde hem in het vertrek. „Ga zitten!”

Zij nam op een bankje, hij op het bed plaats.

„Neem de schaal en pel die erwten”. Ze deed het. Tevreden keek de oude man toe, hoe ze pelde. Beiden waren stil. Ze spraken geen woord. Slechts de harten schenen te spreken. De dag was aangebroken.

„Zoo! En ga nu met me!”

Ze volgde hem in den stal en roskamde alle paarden, zooals hij haar had voorgedaan. Ze toonde geen vrees, zelfs niet voor het bruine paard van Blagoje, dat gewoon was achteruit te slaan.

„Laten we nu verder gaan.”

Nu bracht hij haar in den varkensstal. Ze brak negen kalebassen open en wierp ze voor de dieren. De huisgenooten ontwaakten, verlieten hun slaapsteden en stonden met schuwe opengesperde oogen achter het tweetal, er wel voor oppassend om niet door hen opgemerkt te worden. Arsen gevoelde zich er zóó door getroffen en ontdaan, dat hij in den noteboom klom en tusschen de bladeren verborgen, het nooitgeziene wonder aanschouwde. Grootvader zag er opgeruimd uit en het scheen alsof hij onder het gaan huppelde.

„En nu naar den put!”

Ze volgde hem ook daarheen geduldig.

„Scheep water!”

Anoka trok den emmer naar boven.

„Overgiet me!”

Anoka pakte de kalebas-schaal en begoot hem zoolang tot de inhoud van den grooten emmer over grootvaders hoofd en gelaat was leeggestort. „Droog me af!”

Anoka ontvouwde de doek en droogde hem af. Het was wel gemakkelijk het water weg te vegen, maar de oogen van den oude waren zwak geworden en voortdurend kwamen er tranen in te voorschijn.

Nu eerst bemerkte hij dat enkele huisgenooten in den hof waren.

„Hé, komen jullie toch hier. Waarom wasch je je niet? Ziet, Anoka wacht er op om jullie te begieten.”

In zijn gelaatstrekken vertoonde zich een uitdrukking van kinderlijke waardigheid.

„Jelui allemaal wil ze begieten!”

Schuchter traden de mannen en vrouwen bij den put. En nadat ze zich gewasschen hadden, zeiden allen Anoka dank, alsof ze een dame was.

Arsen werd het licht voor de oogen. Hij klom uit den noteboom en stapte naar den put, boog zich voorover en legde de handen onder het gezicht.

„Doe het!”

Ze begon te gieten. Arsen was in den zevenden hemel.

„Wat schud je! Alles komt op mijn hemdsmouwen!”

„Doet er niet toe — doet er niet toe!” Met de linkerhand stroopte ze zijn hemdsmouwen op en met de rechter hield ze de schaal schuin.

„Een lang leven zij u!”

Petrya liep van de eene schoonzuster naar de andere en fluisterde iets, gesticuleerde en sloeg zich op de borst.

Grootvader ging naar zijn kamer terug, opende een kistje en nam er een halsketen uit van oude met adelaars beslagen daalders. Hij wikkelde ze in een doekje, stopte dit in zijn boezem en keerde naar den put terug.

Allen hadden zich gewasschen en Anoka had ze allen gedroogd. Een ieder scheen door een feestelijke stemming aangegrepen en er klonk hun iets in de ooren als de stem Gods over de wateren.

Grootvader overzag met een onschuldig kinderlijk gezicht de omstanders.

„En zal niemand hâar begieten?”

Ieder liep naar den emmer.

„Neen”, riep de grootvader, „over Anoka wil ik zelf het water sprenkelen. Kom, kind, wasch je!”

Wie vermag te zeggen, wat er op dat oogenblik meer beefde, zijn hand of Anoka's hart?

Hij droogde haar met een doek en omhing haar met den halsketen.

„Deze arme zal voor altijd hier blijven! Maar ik zeg u: Gedenkt, hetgeen ik u gisteren gezegd heb: wie haar te na komt, dien zal God dooden!”

Menschen! Het is waar, dat de hemel menigmaal glimlacht en zich verheugt. De sterfelijke mensch ziet hem en spreidt de armen uit; hij voelt iets branden onder de linkerborst en zijn wil stijgt hemelwaarts als onzichtbare wierookgeur.

Bij God! zoo is het.

Foto C. Steenbergh.

HET ADMIRALITEITS-ZEE-MAGAZIJN TE AMSTERDAM. WAPENS MET NAMEN VAN DE EERSTE-STEEN-LEGGERS.

HONDENTENTONSTELLING IN 'T PALEIS.

VAN uit de vestibule hoorde je al 't geblaf. Ik trad binnen en golven van hondengeluiden, steeds hernieuwd, rolden je ooren in, zonder ophouden, zoo staag als de zee ruischt. Je went eraan, je vergeet dat je temidden van oorverdoovend lawaai wandelt; het lawaai wordt zoo effen als de stilte, en pas, als je na een uur of twee de tentoonstelling weer uitwandelt en het Frederiksplein oploopt, bemerk je wat een oord van rust, weldadige rust, zoo'n stadsplein toch is.

Het was deze keer een interessante tentoonstelling, en als een dame in een modemagazijn, die van iedere nieuwe japon, die de juffrouw haar met een verlokkelijk gebaar toont, denkt, dat dit nu wel de mooiste is, dacht ik het bij iederen hond. Wat een vormenrijkdom...! Dereclameplaat, waarop een schutterig dwergpinchertje rust tegen een stoeren Sint Bernardshond, symboliseert uitstekend, hoe ver de menschen de uiteinden van hun teelt hebben weten te verleggen, in

hun streven naar heel groot en heel klein! De zoo menschelijke eigenschap, die zucht tot het ten top voeren van hoedanigheden, demonstreert zich op pakkende wijze in de hondenteelt. Het mondaine vrouwtje, met haar neiging voor verfijning, voor kleine, maar in het oog loopende sieraden, heeft in den tuil der hondentrassen een bloem van een hondje gevonden: het dwergspanieltje, het decoratieve hondje zonder meer, met zijn plat, norsch, verwend-kindergezichtje, zijn vormpjes die verscholen gaan, onder een weligen, krulligen haargroei. Een diertje van kleur, neergelegd in een boudoir, als een kleedje of een kussen; rustend op een vrouwenarm als

Foto C. Steenbergh.

POORT VAN DE ADMIRALITEITSWERF AAN DE KATTENBURGERSTRAAT TE AMSTERDAM.

een sjaal.... Als er eens een woeste Australische Dingo-hond naar hier kwam, en zoo'n spanieltje, zoo'n kleurfantasie-tje zag, zou hij verstomd staan, en het amorphe weelde-tje toebitsen: „Schaam jij je niet?!”

In de ijzeren kooitjes keften de „decadente” hondjes, de King Charles — en Toy-Spaniels, de Pékinois en de dwergkeesjes. Eén hondje, een echt Japannertje, geboren in het chrysanthemumland, had zooveel bekijks als een geisha in een Westerstadsbar zou hebben, in zijn kooitje, bekleed met rood satijn.... Maar zooals de mondaine zich terugvindt in haar zijg zielloos hondje, zoo vindt de moderne sportsman zich terug in de herdershonden. Prachtig waren ze vertegenwoordigd: de Hollandsche, de Zwitsche, de Fransche, de Belgische herdershonden, en de zwarte, felle Groenendalers, die dienst doen aan de Fransche douanekantoren. Hun leven is een reeks van zenuwachtig acute woede-aanvallen en krachtuitbarstingen. Alles trilt aan hen, alles aan hen haakt naar vechten en wedstrijd. Niemand kan hen naderen. In hen viert de sport en kracht-hartstocht, de kwaadaardige agressiviteit van onze eeuw, hoogtij, zooals zij dat ook doet in de kwaadwillige ongemeedelijkheid van onze moderne huiskamermeubelen. De Duitsche herder! Dat is de huishond van tegenwoordig, gedruild voor huiselijk verkeer, of hij politiedienst moet verrichten, gereed in ieder vreemdeling een misdadiger te zien, hunkerend naar oorlogsuitspatting. Als de Australische Dingo overkwam en hij zag den Duitschen herdershond, zou hij blaffen: „Zeg kameraad, jij moet wel een verschrikkelijk leven hebben, en een ontzettenden honger, dat je tot zoo'n paroxisme van woede gestegen bent,” — en dan zou ie zich gauw uit de voeten maken van angst. En tusschen onze extremen, het spanieltje-salonkussentje, en den Duitschen herdershond — oorlogsdronken soldaat — bevinden zich de andere rassen. Verlostigd heb ik mij bij het zien van die mooie Newfoundlanders, wier goedheid hun kracht evenaart, zoo rustig, zeker, ingehouden, als de herders krijgslustig zijn. Warm hadden ze het, in hun glinsterend zwarte pels, wier effenheid slechts gebroken werd door de fel-roode tonglap, en die prachtige toegeeflijk-trouwe oogen van een goedigen reus. Graag vechten ze met de herdershonden, vertelde mij hun eigenaar, en die brutale herders delven het onderspit. Daar had ik plezier van! Waardig zijn ook de Sint Bernardshonden, met hun pupil hoog drijvend op de bloed-beloopen oogen, en hun huid rein als een sneeuwveld. Moede lagen ze neer, verdoofd door het ijdele blaffen van al die keffertjes. De weinige honden, die hun bek hielden, waren de barzois, hun lichamen gecirkeld als een met zijde bekleeden boog, hun smalle kop naar den grond gericht, — dieren zijn het, geboren voor beweging, in rust zoo misplaatst als een gevleugeld wiel. Moet ik nog over de gladde, als door een tekenaar met een passerlijn getrokken Dobermanpinchers spreken? Sterke en teere waren er. Ook dieren van onzen praktischen tijd, met hun huid als gepolijst leer. Een dame zag ik loopen met een Doberman, zoo bruin, zoo glanzend, zoo effen, dat hij gemaakt scheen om een stillevens te vormen met een paar reiskoffers en een citybag.

Jachthonden waren er ook: rood-vlammende Iersche setters; witte Engelsche en zwarte Gordon-setters; vriendelijke dieren; wit-krullig met chocolabruine koppen waren de heidestanders, een uiterst praktische jachthond voor Nederland, omdat hij zoowel voor land- als waterwild geschikt is. Windhonden met smalle hoepel-lichamen blaften piepende vogeltonen. Af en toe werd de blaf-zee doorbroken door een dof kanonschot. Dan hadden de Mâtins, stevige rakkers, die ferm op den grond stonden als een jong paard, hun stem eens laten hooren:

krachtreservoirs zijn die vierkante honden. Ik weet niet welke ik U nog zal noemen in die hondenwielde! Ik heb maar in mijn geheugen om mij heen te grijpen. Zal het zijn over de Duitsche doggen, met de witte lijven, zwart gevlekt met rozige ondertint, of over de Deensche doggen, wier geweldige blafstooten de zaal deden trillen? Over de stompe boxers, Engelsche boys gelijk, in hun gespierde, frische kracht, of over de bulldogs met hun wangen als neergelaten gordijnen?

Daar had je dan ook nog zwarte poedels! Dat zijn honden, waar ik van houd, echte huisdieren. Niet te kwaad, niet te lief, niet te klein, niet te groot, mooi, door hun eenvoudigheid — de voorname afwisseling tusschen het vlekkelig zwart van het geschorne achterlijf en het effen glans-zwart van het krullig voorlijf. Hun intelligente, zwarte snoet, die nog treffender uitkomt door het felrood lintje, dat een zorgzame hand aan den nek bevestigd heeft, kijkt eerst onderzoekend. Is hij tevreden, vindt hij je een goeden kerel, dan geeft hij een poot,

omdat menschen en honden van fatsoen elkaar de hand reiken. Vindt hij, dat je oogen niet „waar” zijn, dan toont hij zijn tanden. Zoo'n zwarte poedel wil ik met z'n zwart-fluweelen lijf bedrijvig door m'n gezellige huiskamer, die er niet als een verdedigde vesting, of een sombere zoo koud mogelijke grot mag uitzien, zien wandelen — en dan behoeft ie mijn vrienden niet naar de keel te springen, noch zich alleen lekker te voelen tegen den bontmantel van m'n vrouw.

Een hok ouderwetsche keeshonden, honden voor deftige, ouwe huizen, dik in hun stemmig maar solide pak, waren een nieuwtje dat aan vroeger herinnerde. Foxterriers, dashondjes, geweldige Iersche wolfshonden, collys, ik zal ze u maar alle noemen, als een koopman die zijn laatste bloemen te geef wegdoet, opdat iedere inzender, die mijn opstel leest, tenminste het ras van zijn hond vermeld vindt.

En nu, eventjes in de stilte het geblaf laten uitschallen en eventjes nagenieten van de overstelpende schoonheid van vorm en kleur, die deze tentoonstellinggang mij schonk.

SIEGFRIED VAN PRAAG.

Aftelrijmpjes.

Hingele, mingele, mangle, mie,
Hagel, dagel, domenie,
Suikerbrood, zonder nood,
Elleke, belleke, bul.

Rof, stof, witteweitemeel, of!

Pot-pimpeldora, Ewiganse,
Nakandure, Allemalk mie,
Lekker of nie: pot-pimpeldora,
Ewi-of?

J. S. Cz.

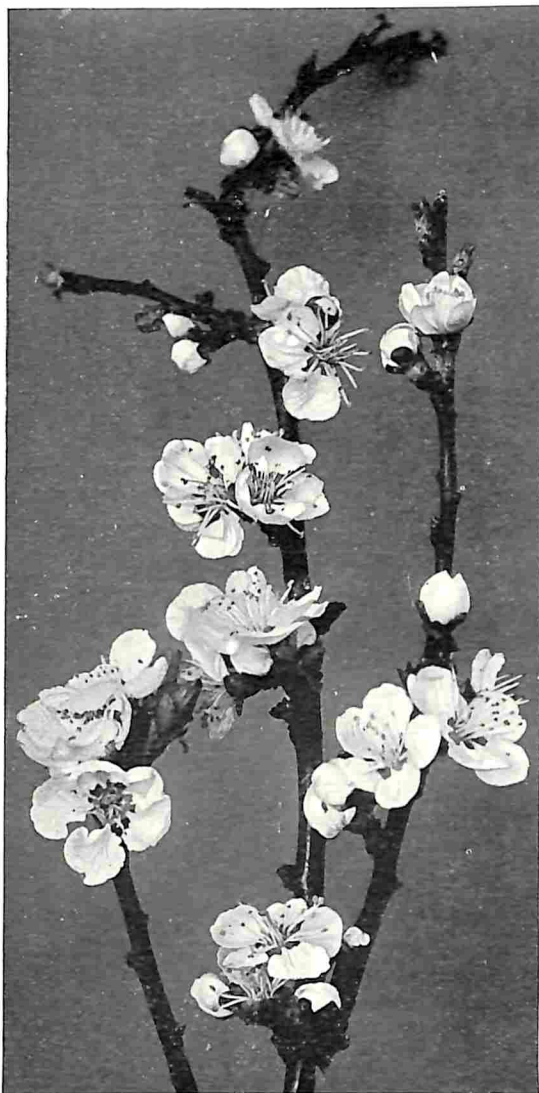

Foto R. Tepe.

BLOEIENDE TAK VAN DEN ABRIKOOS.

NACHTNEEV'LEN WIJKEN.

Nachtneev'len wijken. 't Eerste morgenglorien kleurt rossig d'Oosterkim. Met roode spranken omgloeit de zon, die hooger stijgt, de banken laag aan den horizon. Zacht deint het koren

op zucht van morgenkoelte. Hoog-verloren in d'ijle, blauwe luchten kwink'len klanken van leeuw'rikszang rondom. Langs boom en branken laait hoog de zonneglans op gulden sporen.

Weldra schalt 't zonneliel de landen over en brengt het voog'lenkoor in veld en loover zijn hymne aan den dag, die weer verrijzen gaat.

Met duizendvoud-bepareld kleed omhangen doet deze nu, omjuicht van blijde zangen, zijn intocht als een jonge vorst in weidsch ornaat.

D. A. POSTEMA.

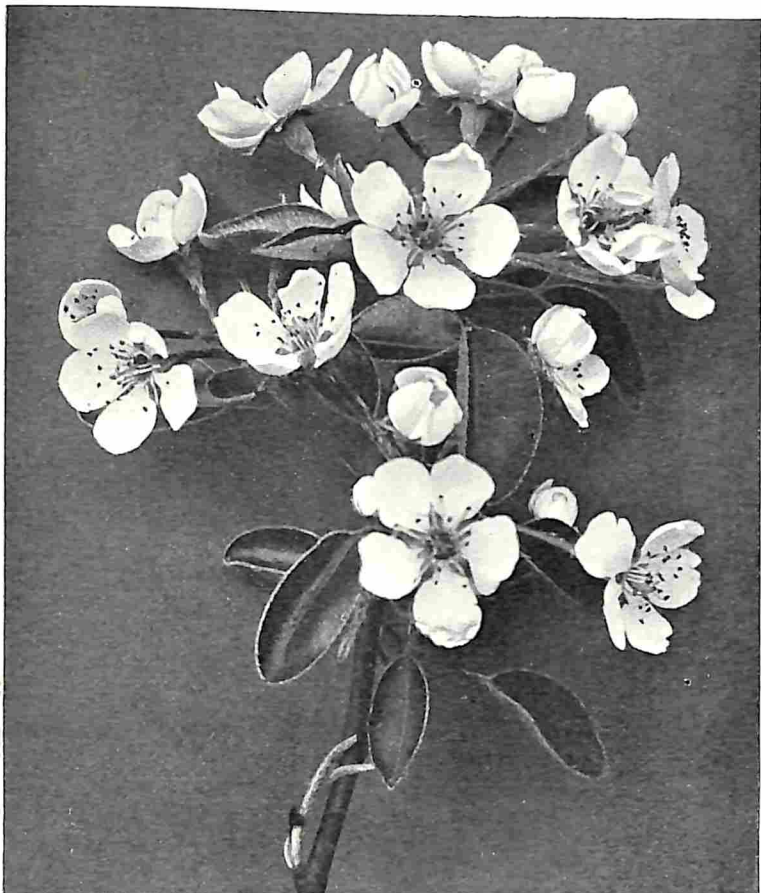

Foto R. Tepe.

BLOEIENDE TAK VAN EEN PEREBOOM.
(ANANAS DE COURTRAY).

BLOEIENDE VRUCHTBOOMEN.

(S!ot).

OOK kersen nemen elken grond voor lief, maar aan een warmen leem- of kleigrond geven ze de voorkeur en voor een plaatsje in de zon zijn ze zeer dankbaar. Morellen daarentegen, die ook meestal als spalier tegen muren of schuttingen worden geplant, houden meer van een beschaduwde plekje, zoodat deze bij voorkeur aan de noordzijde van een muur of van een gebouw worden geplant.

Als de kersen en morellen zijn uitgebloeid, dan staan gewoonlijk de meeste pruimen en peren nog in vollen bloei.

De pruim houdt, nog meer dan de kers, van een warm, gematigd klimaat, willen hare vruchten tot volkomen rijpheid komen. Sommige pruimensoorten willen echter juist beter groeien, daar, waar het klimaat kouder en ruwer is. De bodemgesteldheid is bij de pruim van grooten invloed. Zoowel op zand- als op leem- en kleigronden kan men pruimen met succes aanplanten. Men zorg er echter voor, dat de grond voldoende vochtig is en voorzien van de noodige voedingsstoffen, waarop het bij de pruim juist zeer aankomt. Zonder geregelde toevoer van de noodige meststoffen, zal een pruimboom weinig of geen vruchten voortbrengen.

De peer verlangt een goeden, krachtigen, vooral matig vochtigen, diep losgemaakten grond. Op magere gronden willen geen peren groeien en ook een al te vette grond is voor peren niet geschikt. Klei- en leemgronden, vruchtbare zandgronden; humusrijke kalkgronden, welke alle niet te koud, maar voedzaam, diep omgespit, liever vochtig dan te droog moeten zijn met een doorlatenden ondergrond, dat zijn gronden, die voor peren bijzonder zijn aangewezen.

In vele streken van ons land bevinden zich groote, uitgestrekte boomgaarden, beplant met peren- en appelboomen, waarvan de vruchten in publieke veiling en ook wel uit de hand worden verpacht en meestal goede prijzen opbrengen.

De appelboom komt het laatst van al onze vruchtboomen in bloei, wanneer de meeste pereboomen reeds zijn uitgebloeid. Hij neemt iedere grondsoort voor lief, maar verlangt elk jaar, wil hij goede en vele vruchten voortbrengen, eene doelmatige, zich aan den grond aanpassende, rijkelijke bemesting.

De schoonheid van bloeiende vruchtboomen is heel moeilijk op de gevoelige plaat vast te leggen. Misschien wel voornamelijk hierom, omdat ze vooral door de teere kleuren der bloesems en het jonge groen wordt teweeggebracht. R. TEPE.

Klokken en klokkenwijding.

HET gebruik van klokken is wel niet tot het begin, maar toch tot de eerste eeuwen des Christendoms na te gaan. In de Christengraven der Katakomben, zoo lezen wij in Wetzer en Welte's Kirchenlexicon, werden naast de lijken bronzen of zilveren bellen gevonden. Gregorius de Groote vertelt, dat de monnik, die aan den H. Benedictus spijzen bracht, met een klokje of bel zijn nadering aankondigde. Toen de bellen gaandeweg vergroot werden, zijn daaruit de klokken ontstaan. In het begin der VIIe eeuw schijnen de klokken nog iets zeldzaams geweest te zijn. Bij het beleg van Sens in Frankrijk, in 615, toen bisschop Lupus de klokken van de St. Stephanuskerk liet luiden, namen de belegeraars van schrik de vlucht. Later wordt ook in Italië van klokken gewag gemaakt; zoo liet Paus Stephanus III (768—772) bij de basiliek van St. Petrus een toren bouwen waarin hij drie klokken liet aanbrengen 1).

Ten tijde van Karel den Groote was het gebruik van klokken in de Westersche landen algemeen geworden. Ze kwamen waarschijnlijk met onze geloofspredikers uit Engeland.

De S. Salvator of S. Martinikerk te Utrecht bezat in de dagen van Bonifacius een klok, zoo lezen wij in de Kerkgeschiedenis van Prof. Mol.

Toen men het lijk van Bonifacius te die stede weigerde af te geven aan de afgezanten van Lulus, (een medearbeider en opvolger van Bonifacius, in 755 aartsbisschop van Manz, overl. 786), liet zich de klok onverwacht hooren, zonder dat men wist wie haar luidde, en de menigte liet er zich door bewegen de boden van Lulus met den begeerden schat in vrede te laten vertrekken. Sedert de VIIIe eeuw werden meer dan één klok in de kerktorens opgehangen.

Een capitularium van 801 bevat de verordening: „opdat alle priesters op de vereischte uren van den dag en van den nacht de klokken zouden luiden en de heilige diensten hunner kerk celebreren” 2).

Als beroemd klokkengieter uit dien tijd wordt de monnik Tancho uit St. Gallen genoemd, die voor den Akener Munster een voortreffelijke klok vervaardigde, „cum campana optimum confloret” d.i.: toen hij een voortrefte-

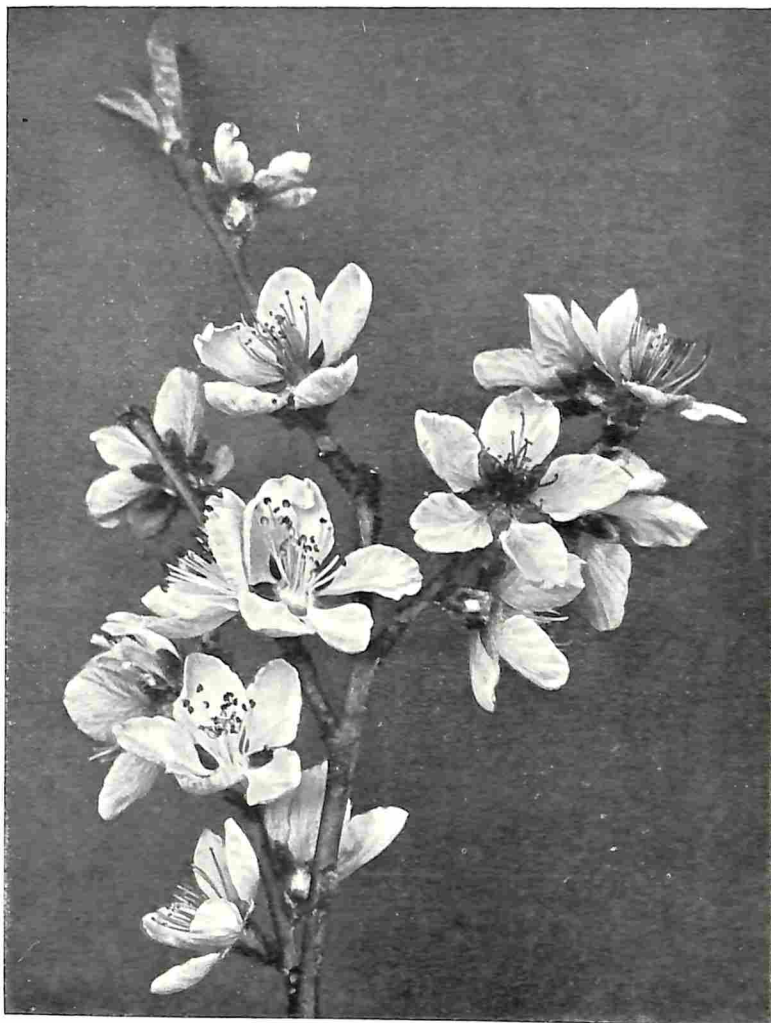

Foto R. Tepe.

BLOEIENDE TAK VAN DEN PERZIK.

lijke klok goot.3) De algemeene naam voor een klok was „signum”, dat verband houdt met ons woord „sein”, in de beteekenis van het geluid eener klok. Behalve dezen algemeenen naam, die ook voorkomt in het Pontificale, vindt men de woorden „campana” en „nola”. Walafrid Strabo, (802—849) meent, dat de groote signae „campanae” genoemd werden, naar de provincie van dien naamen de kleine „nolae”, omdat ze in de stad Nola waren uitgevonden.

Bisschop Gregorius van Tours, een opvolger en vereerder van den H. Martinus, maakt herhaaldelijk gewag van een klokkensein. Dat hier onder „signum” werkelijk een klok te verstaan is, blijkt uit zijn bericht over een wonder in de kerk van den H. Martinus, in deze woorden: „advenit ad funem illum de quo signum, commovatur”. (hij kwam bij dat touw, waarmede de klok in beweging werd gebracht 4).

Reeds in de XIIIe eeuw gold als regel, dat een goede klok drie tonen moest weergeven: beneden aan den slagrand de hoofdtoon, in het midden en in den „hoed” een neventoon en Hemony schreef aan P. Kircher: „een goede klok moet zóó geproportionneerd zijn, dat daaruit 3 octaven, 2 kwinten en één terts kunnen worden voortgebracht”.

De invoering der klokken heeft de christelijke architectuur een belangrijke schrede vooruitgezet. Aanvankelijk werd een kleine stelling naast de kerk of op het dak aangebracht of maakte men in den muur een boog waarin de klokken werden opgehangen. In Italië bouwde men hooge, vrijstaande torens. De Romaansche en de Grieksche stijl brachten die torens in direkte verbinding met de kerk en spoedig wedijverden kloosters en steden in aantal en grootte der torens, zoowel als in kwaliteit en zwaarte der klokken. Reeds in de XIe eeuw bezat de dom te Hildesheim haar „cantabone”, die 100 centenaars woog, hetgeen nog niets te beduiden had bij andere klokken, welker gewicht 300 tot 600 centenaars bedroeg. De grootste klok van Duitschland, de „Kaiserglocke” in den dom te Keulen, heeft een gewicht van 526 centenaars, hetgeen door haar naamgenoot, de „klokkenkeizer” te Moskou nog verre wordt overtroffen. Frankrijk's grootste klok is die van de kerk „du Sacré Coeur” te Parijs. De Savoyarde, zoo heet de klok, een geschenk van Savoye, heeft een omtrek van 9 M. 51, is 3 M. 3 in doorsnede, 3 M. 6 hoog en weegt 26215 K.G. Den 16 October 1895 werd zij op een wagen tegen den heuvel van Mont Martre opgerold, om later in den toen nog niet gereed zijnden toren te worden aangebracht. Het transport alleen was reeds een reuzenwerk. 5)

Het doel der klokken wordt weergegeven in de woorden: Laudo Deum verum, plebem voco, congreco clerum, Defunctos ploro, nimbium fugo, festa decoro.

(Ik loof den waren God, ik roep het volk, ik verzamel de geestelijkheid. Ik beween de dooden, verdrijf den regen, ik juister de feesten op.)

Treffend zijn ook vele opschriften op klokken, zooals Convoco, signo, noto, compello, concino, ploro. Arma, dies, horas, fulgura, festa rogos.

(Ik roep bijeen, ik kondig aan, ik maak bekend, ik spreek toe, ik weerkaats, ik beween wapenen, dagen, uren, bliksemstralen, feesten, brandstapels.)

En de geheele beteekenis der klokken is omvat in de schoone woorden, ook als randschrift voorkomende:

Dum trahor, audite! Voco vos ad sacra, venite! (Terwijl ik getrokken word, luistert! Ik roep u naar het heilige, komt!)

Reeds in 1536 heeft de provinciale synode te Keulen de beschuldiging der Protestanten, als zouden de Katholieken met het gebruik der klokken bijgeloovige doeleinden nagestreefd hebben, weersproken en weerlegd, waarvan men den Latijnschen tekst kan vinden bij J. Harduinius: conciliorum collectio regia maxima, Parijs 1716.

Volgens Frankische sacramentariën, het pontificaal van bisschop Egbert van York en de Roomsche „Ordo” (de volgorde, waarin de voorgeschreven gebeden moesten worden afgelezen) werden de klokken door een eigen plechtigheid kerkelijk gebruik gewijd. Nadat Paus Johannes XIII de groote

klok in de kerk van Lateraan in 968 in tegenwoordigheid van vele kardinalen gewijd en haar den naam „Johannes” gegeven had, werd het ook gebruikelijk bij de wijding aan de klokken bepaalde namen te geven 6). De plechtige klokkenwijding of benedictio, iets anders als de daarbij behorende zalving of consecratio, is volgens het Roomsche pontificaal een voorrecht des bisschops en kan slechts met pauselijke goedkeuring aan een priester worden overgedragen. Zulk een privilege bezitten de abten en prelaten, aan wie is toegestaan voor de klokken kunner eigen kerken te zorgen.

Na een gebed door den bisschop, in wit pontificaal en van een aantal priesters omringd, worden de boetspalmen gezongen. Daarna vermengt de bisschop zout met water, waarmede de klok in- en uitwendig gewasschen wordt. Wegens deze afwasching wordt de geheele handeling weleens „klokkendoop” genoemd, een benaming, welke de Kerk nooit heeft geaccepteerd, alleen geduld. Nadat zes lofpsalmen gezongen zijn, treedt de bisschop nader, gaat tot de zalving over en teekent met heilige olie een kruis op de buitenzijde der klok. Hierna wordt psalm 28 gezongen, waarin de macht der goddelijke Stem wordt verkondigd en nu teekent de

bisschop het kruis zevenmaal met heilige olie op de buitenzijde en viermaal met chrisma (de zalf voor de priesterwijding en het Vormsel) op de binnenzijde en geeft aan de klok den naam van een heilige, onder wiens bescherming zij voortaan zal staan.

De persoon, die bij deze gelegenheid den naam der klok aan den bisschop mededeelt, heet in den volksmond „de klokkenpeter”. Vervolgens wordt een kolenbekken met thym, wierook en mirrhe bestrooid en onder de klok geplaatst, zoodat het inwendige met welriekende walmen wordt gevuld. Nadat een gedeelte van het Evangelie van Lucas VII, Maria Magdalena, zittende aan de voeten van Jezus, gelezen is, wordt de plechtigheid door een besprenkeling met wijwater besloten. Mochten de klokken reeds in den toren zijn opgehangen, dan kan een eenvoudige inzegening met wijwater en het teeken des kruises volstaan.

Ongedoopte of ongewijde klokken, zoo lezen wij in bovengenoemde Kerkgeschiedenis, waren bij de goede gemeente in verdenking en werden volgens volksagen niet zelden door den duivel uit de torens gehaald en in zogenaamde duivels-

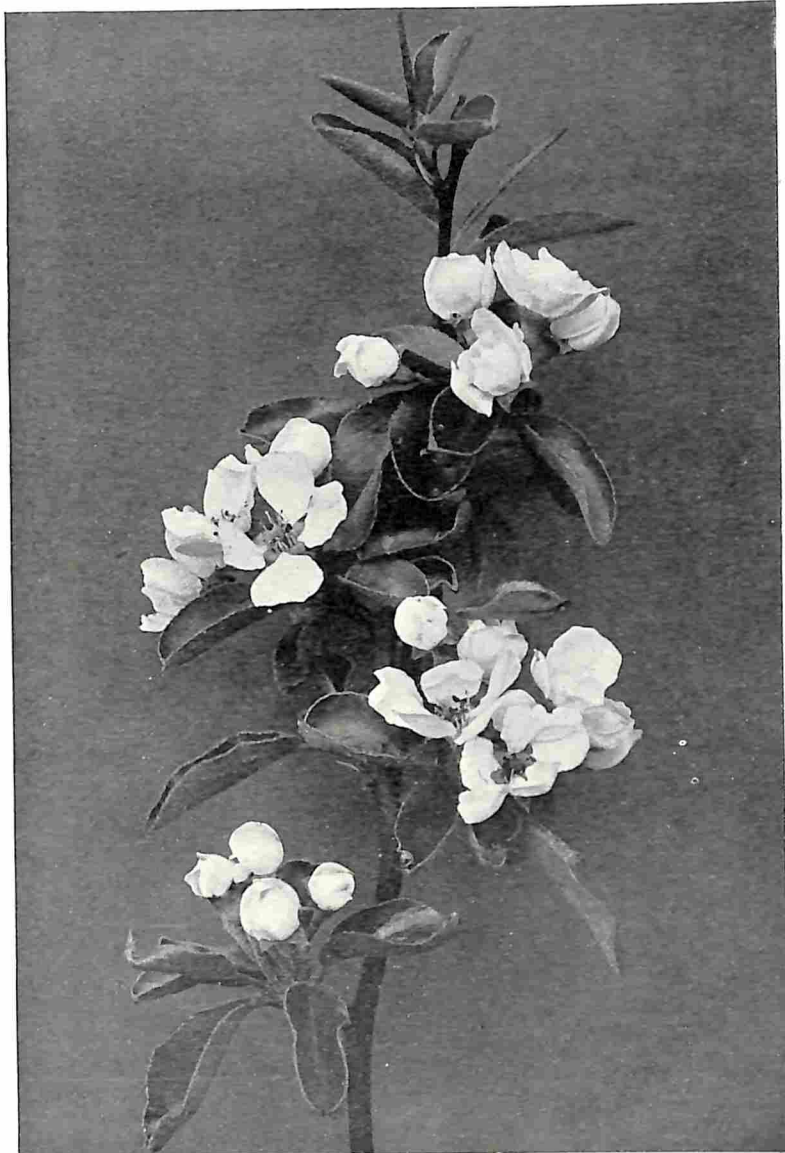

Foto R. Tepe.

BLOEIENDE TAK VAN DEN PEREBOOM
„BEZY DE CHAUMONTEL”.

Foto C. Steenbergh.

BLOEIENDE TAK VAN EEN APPELBOOM.

kolken geworpen, zooals die nog heden bij Lochem en Zutphen worden aangewezen. In den Kerstnacht lieten de vernederde klokken hare stemmen uit de diepte vernemen (zie Staring: Mnemosyne).

Toch durfde men ook ongewijde voorwerpen te gebruiken (v. Hasselt: Stukken voor de vaderl. historie), hoewel zij dan in oorlogstijden of bij andere gelegenheden licht geroofd of onteigend werden, waaraan de gewijde niet zoozeer blootstonden 7). Formulieren voor de wijding der kerkelijke voorwerpen vindt men in ons Pontificale van St. Marie. Dat zij vooral in de domkerk te Utrecht, waar onze bisschoppen en wijbisschoppen resideerden, veelvuldig gelezen werden, spreekt van zelf. Bikers, beelden, ciborieën enz., die men elders in den kerkdienst wenschte te nemen, werden naar Utrecht opgezonden 8).

Hiermede heb ik in hoofdtrekken mijn onderwerp behandeld.

K. L. SCHAMP.

- 1) Zie Ducange onder „Campana”.
- 2) Monumenta Germaniae historica.
- 3) Id. Levens der Heiligen.
- 4) Id. Rerum Meroving.
- 5) Men zie verder over dit onderwerp Böckler, Beiträge zur Glockenkunde, Aachen 1882, p. 144 en V.V.
- 6) Zie Martène: „de antiquae ecclesiae ritu” en Ducange onder „campana”.
- 7) Matthei analecta, p. 79.
- 8) v. Hasselt: Geldersche Oudheden I, p. 476.

WAT IS INSTINCT?

door

C. BINGHAM NEWLAND.

(Vervolg)

ZOO wordt het insect telkens gedwarsboomd en van zijn weg af gebracht, maar raakt het nooit zijn richting kwijt. In dit opzicht winnen de bijen het, want er is weinig of niets om het vliegen te belemmeren; daarom zien we ze in rechte lijn („in bijenlijn” zeggen de Engelschen) vliegen. Gezellig en ongezellig levende bijen en wespen, die evenals alle insecten geen gezichtsveld hebben, vliegen onfeilbaar naar hun cellen; de ingang tot zoo'n cel — een klein gaatje — is dikwijls geheel door 't gras verborgen. De verklaring hiervoor is, dat de bij, het nest, de omgeving, alles, louter natuur is — deelen van een volmaakt geordend stel-

sel, zoo geregeld en gestemd, dat het harmonisch werkt. Om een oogenblik terug te keeren tot de vergelijking met de klok: zoolang de veer werkt, duurt leven en beweging der radertjes — naar vaste kringlopen geschikt — tot ze is afgeloopen. De Natuur wijst op denzelfden kringloop; maar daar haar veer eeuwig is en onveranderlijk, houdt het uurwerk nooit op; wat wil zeggen, dat het leven, ofschoon overgan- kelijk, nooit ophoudt.

Sommigen erkennen niet dat dieren een ziel hebben; men zegt dat ze bij hun dood ophouden te bestaan (annihilatie). Maar dit leert mijn waarneming mij niet.

Zij brengt mij tot deze redeneering: de mensch moge een persoonlijke ziel bezitten, bij de dieren kan men van een „groepsziel” spreken. Een groepsziel kan men vergelijken bij water, waaruit men druppels kan nemen (geïndividualiseerd) en ze er vervolgens weer bijdoen, om ze geheel te zien oplossen. Deze opvatting sluit zich aan bij hetgeen ik al heb gezegd over groepen, zoodat ik in 't vervolg van „zielsvermenging” zal spreken. Want indien het in de natuur van het bewustzijnsbeginsel ligt zich te vermengen zoodra het buiten het lichaam komt, kan het dit ook telepathisch doen, als het nog in het lichaam is. Ik geloof echter, dat zielsvermenging toevallig geschiedt en slechts plaats heeft binnen een zekere grens der telepathie, die bij insecten, enz. slechts in engen kring optreedt. Om deze stelling te bewijzen zal ik de handelwijze van een groep beschrijven, insecten die op denzelfden trap van ontwikkeling staan.

De meeste lezers zullen wel eens hebben gehoord van de processierups (Cnethocampa pityocampa). De vlinder, een veel voorkomende soort in het zuiden van Frankrijk, legt een kluitje eieren op de naalden van een Pinus Pinea. Als de jonge larven uitkomen, tijgen ze onmiddellijk aan het werk en spinnen ze een web om en over de dennenaalden. In korten tijd neemt het web een bolronden vorm aan, die in grootte toeneemt naarmate de rupsen groeien. Zijn ze niet aan 't eten, dan verstoppen de dieren zich binnen in het nest, waar ze veilig beschermd zitten. Na een poosje is de tak, waar het nest om bevestigd is, geheel van zijn naalden ontdaan. Deze rupsen zijn inderdaad zoo vernielzuchtig, dat een groote kolonie den boom werkelijk van al zijn naalden berooft, waarop ze gedwongen zijn ergens anders naar voed-

Foto R. Tepe.

BLOEIENDE PRUIMETAK.

sel uit te kijken. Ik zeg niet, dat ze naar voedsel gaan *zoeken*, want ze weten blijkbaar, waar ze heen moeten en hoe er te komen. Men zou kunnen meenen, dat de rupsen niet anders te doen hadden, dan den naasten boom te zoeken; maar, om redenen, aan het onderbewustzijn bekend, er is een heel bepaalde boom noodig. Misschien is het er een die een goede plaats voor het nest biedt, of zijn de naalden jong en dus zacht; maar wat voor reden er ook is, het feit blijft bestaan: ze zullen niet alleen den boom verlaten, maar soms het plantsoen, en een heel eind trekken, voordat ze hun doel bereiken. Daar het nu een absolute noodzakelijkheid voor deze soort is dat de rupsen dicht bij elkaar blijven, volgt hieruit, dat ze elkaar in geen geval, om zoo te zeggen, uit het gezicht mogen verliezen, wanneer ze een tocht maken met het plan zich een nieuwe woning te bouwen, een werk dat alleen tot stand kan komen door gezamenlijke inspanning. Maar als alle vlinderlarven zijn deze dieren blind, ofschoon waarschijnlijk voor licht gevoelig. Wat neemt de plaats van 't gezicht in? Ik geloof, dat het de gave der helderziendheid is van 't onderbewustzijn. In alle geval handelen de rupsen niet blindelings, maar trekken er op uit in een lange rij, waarbij de kop van de eene rups bijna, maar niet geheel, het achterlijf van haar voorgangster raakt. Op deze wijze ziet men ze den stam van een boom aftrekken, langs den beganen grond verder, dwars over stoffige wegen, over alle hinderpalen, die 't toeval haar in den weg mocht leggen. Er wordt geen halt gehouden, tenzij derij der processiegangers door een ongeval verbroken wordt. Dan houdt de rij stil tot de in leven gebleven leden zich weer in volgorde stellen, en, nadat de gebroken schakel hersteld is, de marsch weer als te voren wordt voortgezet. De trek van processierupsen, die typisch voor alle soorten van trek is — want het doel is voedsel — biedt prachtige gelegenheden om proeven te nemen.

Laat de waarnemer eens zien, wat er gebeurt, wanneer hij de verschillende rupsen uit de rij verplaatst. Zet bijv. den aanvoerder aan het eind en de laatste rups aan het hoofd der processie, en wacht dan den uitslag eens af. Ge zult merken, dat als de verwarring is bedaard (dit duurt misschien een poosje), ze verder zullen marcheerden, alsof er niets was gebeurd. Ik kan hier aanbevelen, als het noodig blijkt de rupsen te behandelen, oude handschoenen aan te trekken, die men later wegwerpt, want deze rupsen dragen als wapenrusting een gevaarlijk soort netelige haren, een bescherming echter, die haar van groot nut is, als ze zoo onbeschermt voorttrekken.

HOOFDSTUK VI.

WE BEKIJKEN 'T GEVAL.

Nu zullen we dit geval van de processierupsen nog eens nagaan. We hebben de levensverrichtingen vóór ons van jonge, op lagen trap staande, blinde dieren, die geen bescherming van hun ouders genieten, en nog niet tot vollen wasdom zijn gekomen; toch hebben we gezien, hoe ze van den beginne af samenwerkten om een waterdichte woning te maken, aan den ruigen buitenkant ten slotte door giftige punten beschut (de haren mèt de huid afgeworpen) terwijl binnenin voor 't gemak der bewoners bij 't uitrusten, gangen zijn. Wanneer de rupsen deze vesting terwille der voedselvoorziening verlaten, hebben ze geen moeite om den weg naar huis terug te vinden, en wanneer ze er eindelijk om reeds vermelde redenen voor goed vandaan gaan, marcheerden ze in een ordelijken stoet achter elkaar aan naar plaatsen die hun niet bewust bekend kunnen zijn. Hoe komt dat? Ze volgen naar allen schijn een aanvoerster; maar hoe zal de blinde de blinden leiden? En welke eigenschappen bezitten ze elk afzonderlijk om de leiding op zich te nemen over de zusters, indien ze alle gelijk, alle even oud zijn?

Er bestaat geen oplossing voor het raadsel, zoolang we het van een menschelijk standpunt af beschouwen.

De menschen praten over de wonderbaarlijke dingen die dieren verrichten, alsof deze menschelijk verstand bezaten. Hier schuilt de groote fout nu juist — dieren kunnen niet nadenken; hun levensverrichtingen geschieden door het onfeilbare onderbewustzijn.

Het verschil tusschen de twee geesten bestaat misschien in het volgende: terwijl de bewuste geest een onbegrensd veld heeft, *weet* hij niets dan wat hij zich langzamerhand heeft eigen gemaakt, door onderricht, door ondervinding en proefneming. Het onderbewustzijn — de zuivere uitdrukking van den Alomvattenden Geest — weet daarentegen reeds alles binnen een zeker gebied; en wel: het heeft er van te voren volkomen besef van, welke behoefte het stoffelijke lichaam, dat het beheerscht, zal hebben, en de macht dit handelingen te doen verrichten, die het onveranderde voortbestaan der soort verzekeren.

Ter verduidelijking. Een spin kan om aan voedsel (een vlieg, van wier bestaan ze zich niet bewust is) te komen, wiskunstig juist een web spinnen, om er de vlieg mee te vangen. Maar zij kan haar wiskundige kennis tot geen ander doel aanwenden. Het verstand (van den mensch) beschouwt het

spinneweb; misschien komt de *gedachte* bij hem op, dat het een praktische vinding is; het bootst die na, en na eenige proefnemingen ontstaat er een net om visch te vangen; en voorts netten voor velerlei doeleinden. Maar dit alles wordt van de Natuur *geleerd*, en *zij weet het*.

„De Natuur in haar Goddelijke ongereptheid is de afspiegeling van de Godheid”. Een gemeenschap van processierupsen is een voorbeeld van de Natuur in haar Goddelijke ongereptheid.

Deze rupsen houden onder elkaar geen bespiegelingen en redematies over de wijze waarop en de middelen waarmee ze hun plan ten uitvoer zullen brengen, zooals 't geval met menschen zou zijn. Deze, omdat ze er allerlei tegenstrijdige meningen op nahouden, worden gedwongen een leidsman te nemen, op wien ze vertrouwen kunnen, anders zou het onvermijdelijk tot de grootste verwarring aanleiding geven. Neen, deze dieren hebben noch leidsman, noch lichamelijk gezichtsvermogen noodig, want zij bezitten de onbewuste helderziendheid, en als enkelingen die samen den stoet zullen vormen zijn ze

zoo door telepathie verbonden, dat ze versmelten tot een eenheid — eenheid van doel, en dat doel is in overeenstemming met het Alomvattend Weten.

Fabre, de beroemde Fransche bioloog, nam er o.a. de proef mee, wat er zou gebeuren als hij deze processierupsen op den rand van een grooten bloempot zette. En de uitslag was (wat de schrijver van dit boek vooruit had kunnen zeggen), dat de rupsen maar steeds langs den rand in de rondte trokken, dagen achter elkaar, en 't alleen 's nachts staakten. Dit bewees duidelijk dat er geen leidsvrouw, geen denkvermogen aanwezig was.

We merken op dat de dieren zich niet aan den onnatuurlijken toestand, waarin ze zich geplaatst zagen, konden onttrekken — een toestand die in vrije natuur nooit kon zijn voorgekomen. Want zelfs wanneer men aanneemt dat de rupsen eens op den rand van den bloempot gevallen, of er op een andere manier op gekomen waren, dan zou men die omstandigheid nog indirect aan den mensch moeten wijten — den mensch, die kunstmatig den bloempot maakte.

De vaste wetten van het onderbewustzijn kunnen niet gewijzigd worden om zich aan te passen bij onnatuurlijke toestanden. Het zou zich onder die omstandigheden dus zoo doen gelden, dat het de rupsen voorwaarts drong en tegelijkertijd waakte dat ze niet van den rand vielen. (*Wordt vervolgd*).

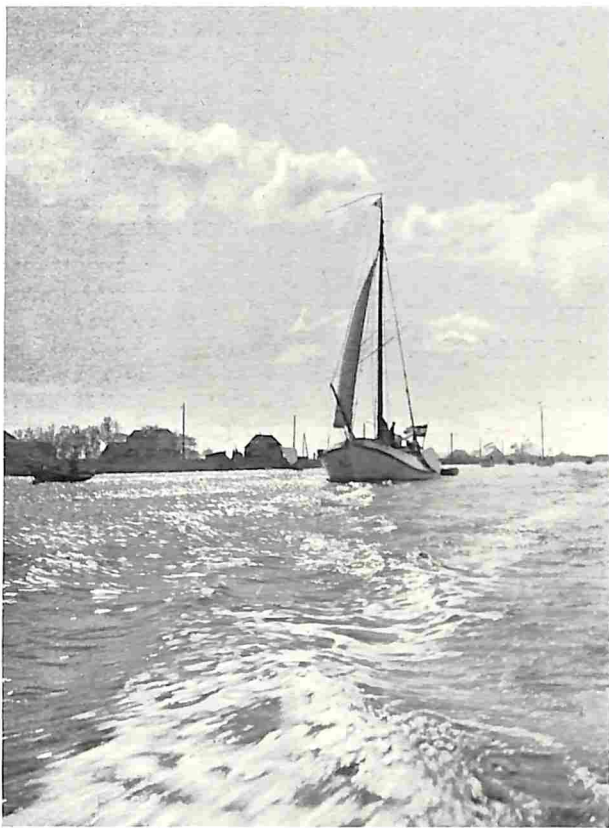

Foto A. Becht.

OP DE POEL.